

Jätelaki muutoksen kourissa – vaikutukset käytännössä

Jussi Kauppila
Ympäristöministeriö

Hallituksen esitys jätelain ja eräiden muiden lakien muuttamiseksi

- Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi jätelakia sekä ympäristönsuojelulakia, kemikaalilakia, rikoslakia ja elintarvikelakia
- Lakiesityksellä pannaan täytäntöön EU-lainsäädäntöä
 - EU:n jätesäädöspaketti: jäte-, pakkausjäte-, kaatopaikka-, romuajoneuvo-, paristo- ja sähkölaiteromudirektiivien muutokset
 - SUP-direktiivin eräitä muovituotteita koskevat tuotekiellot ja merkintävaatimukset
 - POP-asetusta täydentävät jätelain säännökset
- Lakiesityksellä toteutetaan Sanna Marinin hallitusohjelman kirjauksia, joilla lisätään kierrätystä ja vahvistetaan Suomen roolia kiertotalouden edelläkävijänä.
- Voimaan 1.7.2021 (tavoite)

Uudistettavat asetukset

Valtioneuvoston asetukset

- jätteistä
- kaatopaikoista
- pakkauksista ja pakkausjätteistä
- paristoista ja akuista
- romuajoneuvoista
- sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta
- renkaista
- keräyspaperista
- juomapakkausten palautusjärjestelmästä
- ympäristönsuojelusta
- SOVAsta
- SUP-tuotteista (uusi)

Lakia tarkentavat säännökset, mm.

- Yhdyskunta- ja pakkausjätteen kierrätystavoitteet, rakennus- ja purkujätteen hyödyntämistavoitteet
- Eri toimijoita koskevat erilliskeräysvelvoitteet
- Yksityiskohtaiset kirjanpito- ja tiedonantovelvoitteet
- Tuottajavastuun vähimmäisvaatimukset

Aikataulu

- Luonnokset lausunnoille keväällä/kesällä, mahdollisesti useammassa erässä
- voimaan syksyllä 2021

Esityksen sisältö: keskeiset ehdotukset ja vaikutukset

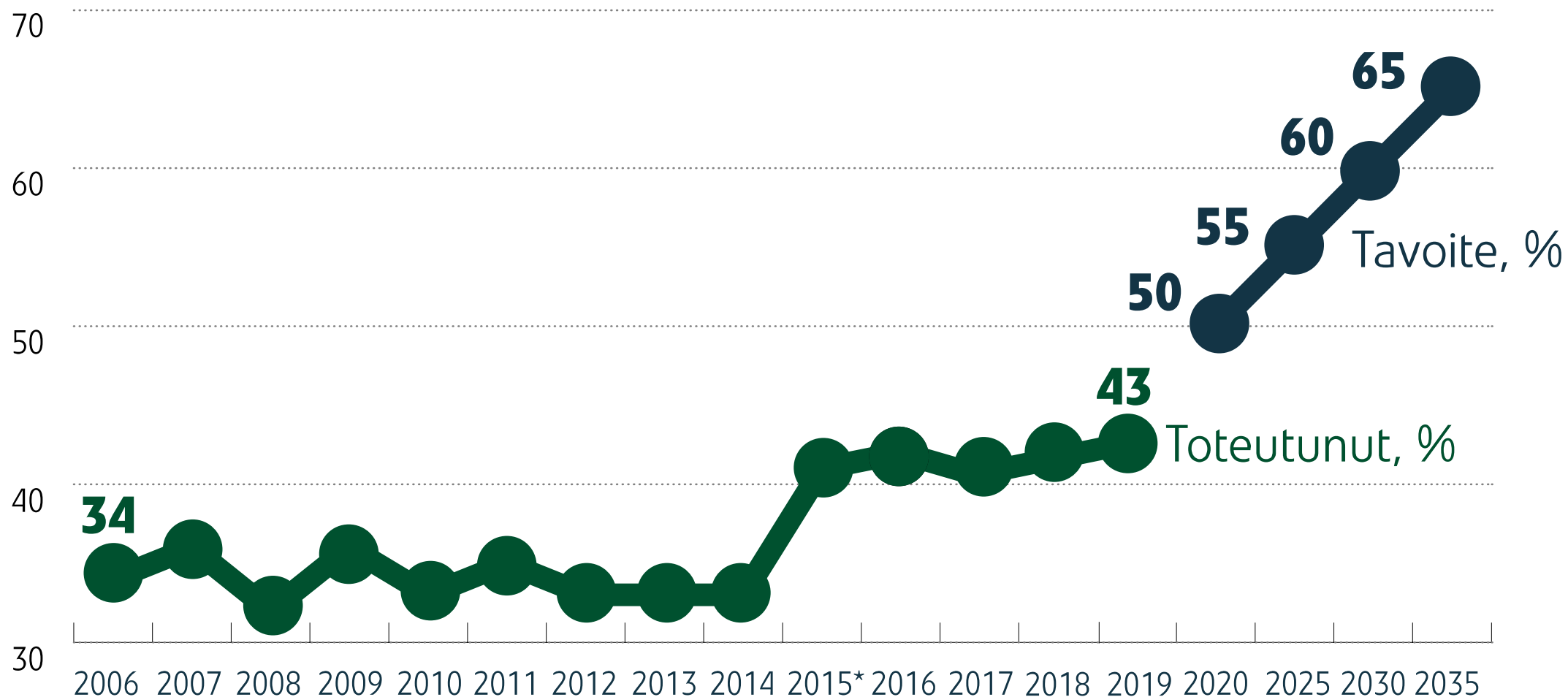
I. Keskeiset ehdotukset

1. Kierrätystavoitteet
2. Erilliskeräys
3. Muita muutoksia
4. Pakkausten tuottajavastuu
5. Kunnan jätteiden kuljetus

II. Keskeiset vaikutukset

1. Kotitaloudet
2. Yritykset

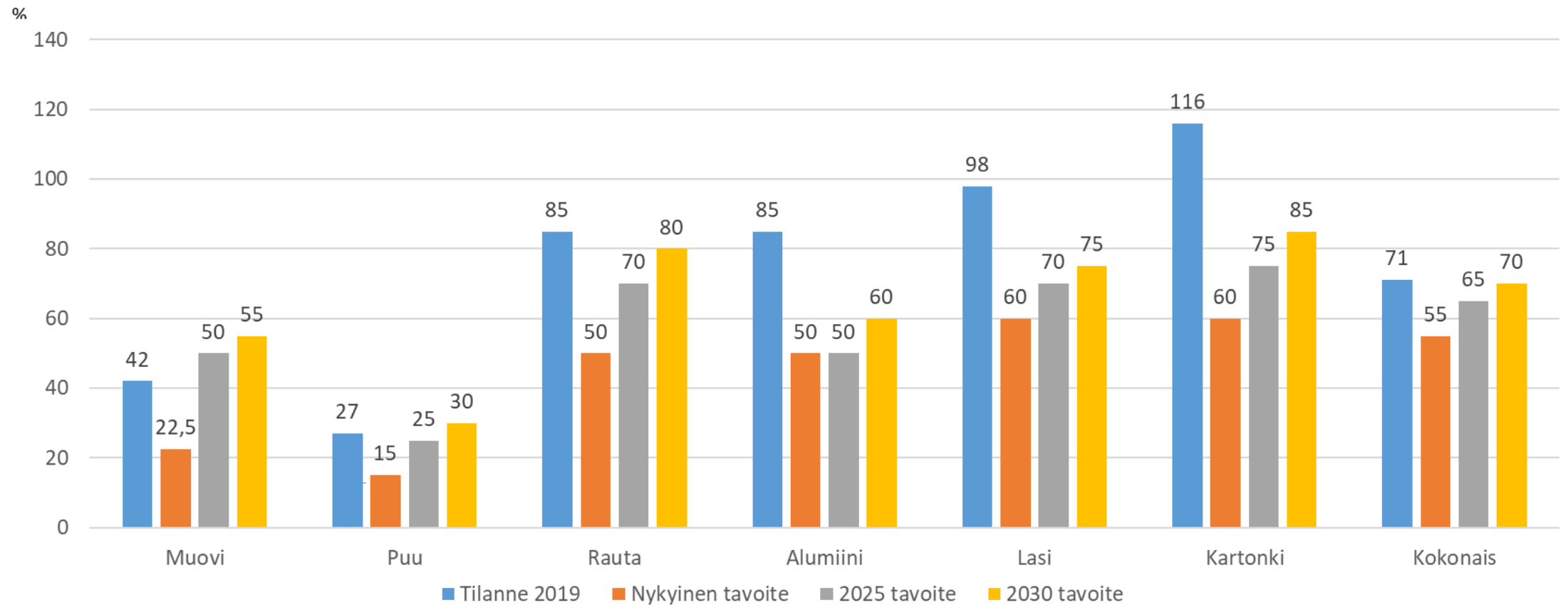
Yhdyskuntajätteen kierrätysaste ja tavoitteet

*Kuitupakkausten tilastointimenetelmään tehtiin muutos.

LÄHDE: TILASTOKESKUS JA VALTSU-SEURANTA

Pakkausjätteen kierrätystavoitteet kiristyvät

Kierrätystavoite vai –velvoite?

- Pääsääntö: direktiiveissä asetetut kierrätystavoitteet ovat oikeudellisesti sitovia, mutta ne sitovat jäsenvaltioita, ei yksittäisiä henkilöitä, yrityksiä tai toimijaryhmiä
- Kansallinen harkinta: mikä on tavoitetaso, ovatko yleisiä/julistuksellisia tavoitteita, vai kohdennetaanko tarkemmin ja annetaanko sitovina?
- Esityksen mukaan kierrätystavoitteet annetaan jätelain 8 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksilla
 - direktiivien tavoitetasoja vastaavina lukuun ottamatta alumiinipakkausjätettä, jota koskeva tavoite olisi pakkausdirektiiviä tiukempi;
 - pääosin yleisinä tavoitteina, jolloin ne ovat lähinnä julistuksellisia politiikkatavoitteita;
 - mutta esimerkiksi pakkausjätteiden *materiaalikohtaisten* tavoitteiden osalta tuottajia sitovina; voi vaikuttaa esimerkiksi vaaditun erilliskeräysverkoston laajuuteen;
 - muiden jätteiden osalta harkintaa vielä asetusten säätämisvaiheessa

Erilliskeräys

- Biojätteen erilliskeräys alkaa taajamien vähintään viiden huoneiston kiinteistöissä viimeistään heinäkuussa 2022.
- Pienmetallijätteen ja pakkausjätteen erilliskeräys alkaa taajamien vähintään viiden huoneiston kiinteistöissä viimeistään heinäkuussa 2023.
- Lisäksi biojätteen erilliskeräys laajenee yli 10 000 asukkaan taajamissa kaikille kiinteistöille viimeistään heinäkuussa 2024.
- Tekstiilijätteen alueellinen vastaanotto alkaa viimeistään vuonna 2023.

Kiinteistöittäisen erilliskeräyksen velvoiterajat: kunnan toimivalta

- JL 91 §: Kunta voi jätehuoltomääräyksillä poiketa valtioneuvoston asetuksesta
 - ankarampaan suuntaan siten, että asetuksessa määritettyä erilliskeräystä (velvoiterajaa) laajennetaan, tai
 - jos jokin JL 15 §:ssä säädetyistä poikkeusperusteista täyttyy, lievempään suuntaan enintään 5 vuodeksi siten, että asetuksessa määritettyä erilliskeräystä supistetaan
→ dynaaminen sääntelymalli, joka mahdollistaa kunnianhimoiset valtakunnalliset velvoiterajat, mutta joustaa molempiin suuntiin paikallisen tarpeen mukaan

Muita muutoksia (1)

- Kielto sijoittaa kaatopaikalle tai polttaa uudelleenkäytön valmistelua tai kierrätystä varten erilliskerättyä jätettä
 - Ei koske kierrätysprosessin rejektiä
- Siirtyminen ensisijaisesti sähköisten siirtoasiakirjojen käyttöön
 - tietojen toimittamisesta siirtoasiakirjarekisteriin säädetään myöhemmin
- Kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuudet laajenevat ja tiukentuvat
 - Uutena mm. kirjanpitovelvollisuus elintarvikejätteestä ja hyödyntämisessä syntyvistä tuotteista
- Jäterikkomuksia (JL 147 §) koskevan syyksiluettavuuskynnyksen laskeminen
 - törkeä huolimattomuus tai tahallisuus → huolimattomuus

Muita muutoksia (2)

- Etäkauppa nykyistä selvemmin tuottajavastuun piiriin; etäkauppias voi tuottajavastuuvélvoitteidensa hoitamiseksi
 - liittyä tuottajayhteisöön
 - tai nimetä valtuutetun edustajan (joka liittyy tuottajayhteisöön)
- Tuottajavastuujärjestelmä tukemaan entistä vahvemmin kestävää tuotesuunnittelua.
 - Tuottajayhteisöjen tuottajilta perimät ns. tuottajavastuumaksut porrastetaan niin, että niissä suositaan tuotteiden kierrätettävyyttä, korjattavuutta, päivitettävyyttä ja uudelleenkäytettävyyttä

Pakkausjätehuolto: tuottajien ja kuntien yhteistoiminta

= Kunta kerää pakkausjätteet kiinteistöiltä, tuottajat maksavat

- Kunnat ja tuottajat sopivat erilliskeräyksen järjestämisestä ja tuottajien maksamista korvauksista laissa olevien säännösten perusteella
- Tuottajien kustannusvastuu vähintään 80 % erilliskerätyn pakkausjätteen jätehuollosta (direktiivin vaatimus 2023->)
- Kuntien käytettävä korvaukset täysimääräisesti ja pakkausmateriaalikohtaisesti jätemaksujen alentamiseen
- Tuottajien takaportti: jos sopimusta ei synny, tuottajat järjestävät itse erilliskeräyksen
- Sopimusneuvottelut pitkällä (Kuntaliitto, KIVO, tuottajayhteisöt, RINKI)

Pakkausten tuottajayhteisö

JL 62 §: Pakkausten tuottajayhteisön toimialan on katettava kaikki pakkausmateriaalit.

- Nykyisin 5 materiaalikohtaista tuottajayhteisöä (+ palveluyhtiö RINKI)
- Jatkossa 1 (tai teoriassa useampia) ”supertuottajayhteisö” (+ RINKI)
→ tehostaa tuottajavastuun hoitamista ja helpottaa yhteistoimintaa kuntien kanssa
- **Siirtymäsäännös:** Jos pakkausten tuottajayhteisö ennen lain voimaantuloa tehnyt jätteen käsittelyä koskevan sopimuksen, jonka toteutuminen turvaa kierrätyksen kannalta merkittävän investoinnin syntymisen, sopimus velvoittaa sitä ”supertuottajayhteisöä” korkeintaan 7 vuotta, jolle tuottajayhteisön muutkin velvoitteet siirretään

Kunnan vastuulla olevan jätteen kuljetusjärjestelmä

- Kiinteän erilliskerättävän jätteen kuljetuksessa siirrytään kunnan järjestämään kuljetukseen.
- Siirtymäajat sidottu erilliskeräysvelvoitteiden voimaantuloon: pakkausjätteen kuljetuksessa siirryttävä kunnan kilpailuttamaan 2 vuoden, biojätteen osalta aikaisintaan 2 vuoden ja viimeistään 3 vuoden päästä lain voimaantulosta
- Sekajätteen kuljetuksessa kaksoisjärjestelmä säilyy, samoin saostus- ja umpisäiliölietteiden kuljetuksessa.
- Kilpailutusvaatimusten täsmentäminen (JL 36 §) PK-yritysten huomioon ottamiseksi.
- Koulutusta ja tukea kunnille (hankintaosaamisen kehittäminen) ja yrityksille (kilpailutuksiin osallistuminen).
- Kuljettajan raportointivelvoitteiden tiukentaminen.

Vaikutuksia kotitalouksiin

- Parantaa ja laajentaa jätteiden erilliskeräyspalveluja
 - yli 50 % kiinteistöistä pakkausjätteen erilliskeräyksen ja
 - noin 65 % biojätteen erilliskeräyksen piiriin
 - aluekeräyspalvelut paranevat, mm. tekstiilijätteen keräys alkaa viimeistään vuonna 2023.
- Erilliskeräyksen laajentuminen edellyttää joillakin kiinteistöillä/taloyhtiöillä investointeja keräysinfraan (200-1000 euroa)
- Jättemaksut: lisääntyvä erilliskeräys jättemaksuja nostava tekijä, mutta pakkausten tuottajien kustannusvastuu niitä laskeva tekijä
- Jätteiden kuljetus: valinnan vapaus (tai velvollisuus) vähenee erilliskerättävän jätteen osalta (kunnan kilpailutus); kuljetusten vastuunjaon mutkistuminen KHJK-alueilla aiheuttaa hämmennystä

Vaikutukset yrityksiin (1)

- Erilliskeräysvelvoitteet ja erilliskerätyn jätteen poltto- ja kaatopaikkauskielto
 - jätteen keräyksen ja kierrätyksen vuotuinen markkina kasvaa vähintään 50 miljoonaan euroa,
 - lisää työvoiman tarvetta noin 500 htv
 - Kuljetusjärjestelmän muutos:
 - muuttaa sääntely-ympäristöä kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen (KHJK) alueilla
 - kuntien kilpailutus edistää kilpailua
- lopulliset vaikutukset yrityskohtaisia; on voittajia ja häviäjiä

Vaikutukset yrityksiin (2)

- Uusia ja entistä tarkempia kirjanpito- ja raportointivelvoitteita
 - aiheuttaa paikoin *merkittävää hallinnollista taakkaa* varsinkin alkuvaiheessa, mutta velvoitteet johtuvat joko suoraan tai välillisesti direktiiveistä;
 - luotettavan seuranta- ja tilastointijärjestelmän rakentaminen jätealalle lisää väistämättä kirjanpito- ja raportointivelvoitteita
- Kilpailuneutraliteetti heikentyy
 - kunnan lähtökohtainen erilliskeräysmonopoli ja erilliskeräyksen lisääntyminen kasvattavat kunnan jätehuoltoyhtiöiden liikevaihtoa n. 450 miljoonasta 50-80 miljoonalla eurolla
 - samalla kasvaa ulosmyyntirajan (10 %) sallima yhtiöiden markkinaehtoisen toiminnan euromääräinen arvo

Hallitussihteeri Jussi Kauppila

Puh. 050-421 0819

jussi.kauppila@ym.fi

Ympäristöneuvos Riitta Leinen

Puh. 0295250162

riitta.leinen@ym.fi

